

HOTĂRÎREA GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA
Cu privire la aprobarea Programului de Stat pentru
dezvoltarea culturii pe anii 1993-2000 și asigurarea protecției sociale
a oamenilor de cultură

Nr.343 din 03.06.93

* * *

Abrogat: 04.09.1997

[Hotărîrea Guvernului nr.672 din 18.07.1997](#)

În scopul susținerii culturii naționale, instituțiilor și lucrătorilor din domeniul culturii și artei în perioada reformelor economice, precum și întru executarea [Decretului Președintelui Republicii Moldova din 21 septembrie 1992 nr. 203](#) "Despre măsurile de neamînat privind dezvoltarea culturii", Guvernul Republicii Moldova

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Programul de Stat pentru dezvoltarea culturii pe anii 1993-2000 conform anexei nr. 1.
2. Se instituie pe lângă Ministerul Culturii și Cultelor Fondul de dezvoltare a culturii și artei naționale.
Ministerul Culturii și Cultelor să îrezinte Guvernului spre aprobare în termen de 2 luni Regulamentului Fondului.
3. Ministerul Culturii și Cultelor, de comun acord cu Ministerul Finanțelor și Ministerul Economiei, să prezinte Guvernului în termen de o lună propuneri vizînd acordarea de înelniri instituțiilor de cultură, artă, cinematografice, de învățămînt artistic, uniunilor de creație și subdiviziunilor lor.
4. Se stabilește că de la 1 aprilie 1993:
membrii uniunilor de creație care dispun de ateliere de creație vor achita energia electrică, termică, serviciile comunale și instalarea telefonului pe principii egale, stabilite pentru cetățeni la achitarea acestor servicii, iar plata anuală pentru închirierea atelierelor de creație - de la 0,7 pînă la 0,2 la sută din salariul minim pentru fiecare metru pătrat de spațiu pe an, conform anexei nr. 2;
cetățenii invitați în republică în baza contractelor de schimburi culturale, aprobate de Guvern, vor achita plata pentru cazare în hotel conform ratifelor în vigoare pentru cetățenii Republicii Moldova;
specialiștii din domeniul artelor și culturii și colectivele artistice care vor întreprinde turnee internaționale cu aprobarea Ministerului Culturii și Cultelor se scutesc de taxe pentru servicii consulare, iar persoanele invitate de instituțiile de cultură, artă cinematografice și de învățămînt artistic, precum și de uniunile de creație, care efectuează conform statutului schimburi culturale cu partenerii din străinătate, se scutesc de taxe pentru perfectarea vizelor pe bază de reciprocitate cu statele, ale căror resortisanți sînt.
5. Ministerul Afacerilor Externe, la propunerea Ministerului Culturii și Cultelor, să prevadă în acordurile cu alte țări procedura de readucere în patrimoniul național a valorilor de cultură și cult, în străinătate între anii 1812-1990.
6. Ministerul Culturii și Cultelor, de comun acord cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Finanțelor, să prezinte în termen de două luni Guvernului spre aprobare proiectul hotărîrii cu privire la onorariile de autor și salarizarea personalului de creație și din întreprinderile care realizează comenzile sociale de stat cinematografice, finanțate de la buget.
7. Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Finanțelor, concomitent cu schimbarea mărimii salariului minim și în conformitate cu Legea Republicii Moldova "Privind indexarea onorariilor de autor pentru crearea, editarea, interpretarea publică și celelalte forme de valorificare a lucrărilor literare, de artă și științifice.
8. Ministerul Culturii și Cultelor, de comun acord cu Ministerul

Economiei și Ministerul Finanțelor, uniunile de creație, comitetele executive, consiliul republican al sindicatului lucrătorilor din cultură să elaboreze și să prezinte în termen de 3 luni Guvernului spre aprobarea Programul Complex de Stat de asigurare cu locuințe a angajaților din sfera culturii și membrilor uniunilor de creație, cu finanțarea prevederilor lui din diverse surse.

9. Ministerul Muncii și Protecției Sociale, de comun acord cu Ministerul Culturii și Cultelor, să prezinte în termen de 2 luni Guvernului propuneri vizînd pensionarea membrilor uniunilor de creație.

10. Ministerul Finanțelor să prelucreze în modul stabilit, începînd cu anul 1993, alocarea către Ministerul Culturii și Cultelor a mijloacelor valutare necesare pentru procurarea instrumentelor muzicale, aparaturii de filmare și scenic de import, precum și pentru achizițiile de către publicații periodice internaționale.

11. Organele autoadministrării locale vor lua la balanță și vor finanța din bugetul lor instituțiile de cultură ale sindicatelor și întreprinderilor agricole, cu asentimentul unităților economice respective, în dependență de dificultățile economice ale acestora și alte circumstanțe.

12. Ministerul Culturii și Cultelor, de comun acord cu Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale și Ministerul Finanțelor, să elaboreze pînă la 1 iulie 1993 metodologia estimării obiectelor de istorie și cultură, a evaluării prejudiciului adus prin distrugerea și poluarea complexelor și obiectelor naturale, reieșind din valoarea lor în calitate de obiecte ale patrimoniului național.

13. Ministerul Culturii și Cultelor, de comun acord cu Ministerul Afacerilor Interne și Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resurse Naturale, să prezinte Guvernului în termen de o lună propuneri vizînd aplicarea unor sancțiuni drastice pentru contravențiile administrative, care au cauzat degradarea mediului ambiant, a monumentelor de istorie și cultură, pentru a fi prezentate Parlamentului spre aprobare.

14. Ministerul Culturii și Cultelor, Ministerul Securității Naționale și Departamentul de Stat pentru Controlul Valutelor, de comun acord cu Ministerul Finanțelor și Ministerul Informaticii, Informației și Telecomunicațiilor, să elaboreze în termen de 2 luni Regulamentul cu privire la statutul juridic al bunurilor culturale mobile, care pot fi scoase din republică.

15. Departamentul de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți va acorda prioritate editării cărților pentru copii, manualelor și monografiilor pentru învățămîntul artistic.

16. Primăria municipiului Chișinău să lichideze pînă la 1 ianuarie 1994 restanțele privind repartizarea spațiului locativ uniunilor de creație și fondul locativ de stat, cît și din cel cooperatist la cota anului cînd se preconiza darea în exploatare a spațiului locativ.

17. Departamentul de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți, de comun acord cu Ministerul Culturii și Cultelor, Ministerul Științei și Învățămîntului și Ministerul Finanțelor, să includă în comanda de stat, începînd cu anul 1993, editarea manualelor și materialelor metodice pentru învățămîntul artistic, a literaturii pentru copii, operelor compozitorilor din Moldova, precum și a literaturii naționale de valoare.

18. Se atribuie în sarcinile organelor autoadministrării locale: dezvoltarea sferei social-culturale, ca fiind o direcție prioritară a politicii statului, și acordarea unui sprijin efectiv; elaborarea pe parcursul anilor 1993-1995 a programelor zonale de dezvoltare a culturii;

distribuirea mijloacelor financiare, la formarea bugetelor locale, pentru dezvoltarea culturii, lînd în considerare procesele inflaționiste, majorarea prețurilor și tarifelor; asigurarea dreptului de a beneficia de înlesnirile acordate conform

legislație în vigoare lucrătorilor din cultură la achitarea plăților pentru serviciile comunale;
asigurarea utilizării localurilor instituțiilor de cultură și artă, în strictă conformitate cu destinația fiecăruia, trecute în proprietate municipală sau la alți proprietari;
evaluarea posibilităților întru crearea unor noi arealuri istorico-culturale și naturale ca formă eficientă de ocrotire și valorificare a patrimoniului cultural și natural al Moldovei;
acordarea sprijinului necesar la trecerea terenurilor, în care se află monumente din patrimoniul cultural și natural, la categoria terenurilor ocrotite de stat și repartizarea de noi terenuri, în condiții preferențiale, pentru construcția instituțiilor de cultură și artă;
interzicerea activității gestionare pe terenurile cu monumente din patrimoniul cultural și natural fără acordul Ministerul Culturii și Cultelor;
proiectarea, la construcția spațiului locativ, de ateliere pentru membrii uniunilor de creație.

19. Ministerul Finanțelor și Ministerul Economiei, de comun acord cu Ministerul Culturii și Cultelor, să prevadă anual, în modul stabilit, alocarea mijloacelor financiare necesare pentru realizarea Programului de Stat pentru dezvoltarea culturii pe anii 1993-2000, precum și pentru finanțarea instituțiilor bugetare de cultură, artă, cinematografice și de învățământ artistic.

20. Ministerul Culturii și Cultelor, alte ministere și departamente cointeresate, organele autoadministrării locale să informeze Guvernul pînă la 15 decembrie 1993 despre realizarea prevederilor prezentei hotărîri.

21. DI M.Coșcodan, viceprim-ministru al Republicii Moldova, este autorizat cu exercitarea controlului asupra executării prezentei hotărîri.

[Pct. 22 abrogat prin Hot. Guv. nr.581 din 17.08.95]

Prim-ministru
al Republicii Moldova ANDREI SANGHELI

Anexa nr. 1
la hotărîrea Guvernului
Republicii Moldova din
3 iunie 1993 nr. 343

PROGRAMUL DE STAT
pentru dezvoltarea culturii pe anii
1993-2000

Dispoziții generale

Situația actuală se caracterizează printr-o criză adîncă multaspectrală în toate sferele societății, inclusiv spirituală. Destinul economic, urmat de scăderea bruscă a nivelului de trai, generează un sentiment de confuzie, de pierdere a orientărilor și creiteriilor morale pentru o parte considerabilă a populației.

Politică vicioasă de deznaționalizare promovată în Moldova, izginirea limbii materne din multe domenii ale vieții, sfidarea tradițiilor au condiționat avîntul mișcării de renaștere națională și spirituală a moldovenilor, extinderea inițiativelor social-culturale de ocrotire a artei populare, a monumentelor de cultură. Continua căutarea și implimentarea unor modele organizatorice noi a activității administrativ-financiare în teatru, cinema, în colectivele artistice, are loc transmiterea parțială a funcțiilor conducerii de stat în cultură către autoadministrarea locală. Se impune necesitatea

obiectivă de elaborare a unei concepții moderne de dezvoltare a artei și culturii.

O civilizație nu se poate edifica decât prin cultură și credință.

Politica de stat în domeniul culturii trebuie racordată la acest deziderat, care obligatoriu presupune respectarea următoarelor principii naționale; protecția juridică a culturii; lansarea ei în circuitul cultural european și mondial. Activitatea pe cele trei planuri ar însemna salvarea valorilor patrimoniului istoric cultural (identificarea înregistrarea, repartizarea, conservarea, reconstrucția, restaurarea, revalorificarea și repunerea în circuitul cultural național și inuniversal) și recondiționarea activității instituțiilor de artă și cultură. Din momentul când cultura, cu tot arsenalul ei de forțe forme și mijloace, nu mai este monopolul structurilor politice și, deci antreprenorul comenzilor ideologice, instituțiile de cultură și artă sînt reduse la fireasca lor misiune: regenerarea culturii, obiceiurilor tradițiilor, datinilor, meșteșugurilor și crearea de noi valori artistice (inclusiv promovarea lor).

Adoptarea legilor despre cultură, patrimoniu național, ocrotire a monumentelor, proprietate intelectuală, biblioteci și fondul legal de carte (total, circa 10 acte normative de strictă necesitate) ar obliga statul și instituțiilor lui să onoreze interesele culturii, ar proteja-o de atentate administrative și marginalizării bugetare.

În scopul menținerii și dezvoltării potențialului cultural al Republicii Moldova se prevede stabilirea priorităților de activitate în domeniul culturii, includerea în Registrul de stat a obiectelor culturale de importanță națională, readucerea în patrimoniul național a valorilor de cultură și cult înstrăinate, asigurarea protecției sociale a maeștrilor artei și literaturii, susținerea financiară a instituțiilor de cultură și artă, a uniunilor de creație, promovarea unor măsuri extraordinare care se propun spre realizare.

I. Cărți și biblioteci, publicații

Situațiile statistice asupra bibliotecilor și publicațiilor releva nerespectarea drepturilor egale ale naționalităților conlocuitoare, cei lezați fiind în primul rînd băștinașii. Astfel, în fondurile bibliotecilor publice cartea națională alcătuiește doar 30 la sută, iar cea în limba rusă - 68 la sută. Aproape că nu au deloc literatură în limba maternă ucrainenii, bulgarii, polonezii, cehii, găgăuzii și alte minorități.

Bibliotecile nu dispun de spațiu pentru conservarea patrimoniului de carte (suprafața disponibilă este de 5 ori mai mică decât prevăd normele), de condiții normale de activitate pentru bibliotecari și cititori. De mai mulți ani Biblioteca Națională, principala instituție care conservă patrimoniul național de publicații, nu dispune de nici cele mai elementare condiții de activitate și nu este dotată cu mijloacele materiale și finanțare necesare.

Profesia de bibliotecar, mai ales în spațiul rural, este marginalizată și desconsiderată. Pregătirea cadrelor de bibliotecă este sub nivelul cerințelor actuale.

Revenirea la grafia latină revendică realizarea următoarelor direcții prioritare în activitatea bibliotecilor:

formarea colecțiilor de carte ale bibliotecilor publice, care ar include cele mai valoroase opere artistice și științifice din cultură și civilizația română și universală;

antrenarea unui cerc cît mai larg al populației în procesul de autoinstruire și culturalizare pe baza cărții în limba română; asigurarea copiilor și tineretului cu carte românească în sprijinul procesului didactic și educativ;

întreținerea politicii editoriale în Republica Moldova și completarea bibliotecilor publice cu carte în limbi străine.

Situația ce s-a creat dictează necesitatea dezvoltării centrelor

biblioteconomice republicane (Biblioteca Națională și Biblioteca pentru copii "Ion Creancă") prin îmbunătățirea bazei tehnico-materiale, ridicarea statutului lor științifico-metodic, pregătirii bibliotecilor publice (specializarea, cooperarea, înzestrarea cu mijloace tehnice necesare) pentru realizarea automatizării proceselor de prelucrare a documentelor și deservirii cititorilor.

În scopul reșezării activității bibliotecare pe principiile și tehnologiile acceptate de bibliologia contemporană și promovare de UNESCO vor fi întreprinse acțiuni practice de sprijinire a Asociației bibliotecarilor din Republica Moldova în stabilirea relațiilor de colaborare cu organismele internaționale de specialitate, înzestrare a Bibliotecii Naționale cu materiale și documente de specialitate din străinătate pentru asigurarea asistenței metodice a bibliotecilor publice.

Perfecționarea sistemului de pregătire și, reciclare a cadrelor de bibliotecare din republică se va efectua în baza următoarelor principii: continuitatea și unitatea de instruire și reciclare; cointeresarea materială a bibliotecarilor în perfecționarea profesională permanentă; ridicarea prestigiului profesional de bibliotecar prin acordarea statutului corespunzător activității științifico-pedagogice pe care o exercită.

Vor fi stimulate cercetările științifice în domeniul cărții și lecturii în conformitate cu direcțiile prioritare de dezvoltare a învățământului și culturii.

Drept una din sarcinile sale principale Ministerul Consideră asigurarea juridică a activității bibliotecilor prin adoptarea Legii privind activitatea bibliotecilor și elaborarea sistemului de reglementare administrativă și tehnologică.

II. M u z e e

Activitatea celor 180 muzee din republică nu corespunde exigențelor timpului, precum și interesului sporit al oamenilor pentru trecutul istoric și spiritualitatea neamului.

La momentul actual pe un metru pătrat de spațiu depozitar se păstrează mai mult de 400 piese de muzeu, ceea ce a condus la deteriorarea unui număr considerabil al acestora.

Situația extremă dictează imperios crearea urgentă a condițiilor adecvate de păstrare în depozitele muzeelor, lărgirea spațiului în cauză crearea unei baze tehnice moderne de restaurare și conservare a obiectelor de patrimoniu.

Ministerul Culturii și Cultelor va coordona și va susține activitatea muzeelor, asigurând achizițiile pieselor de muzeu ce țin de istoria și cultura popotului, conservarea, restaurarea și includerea lor în circuitul valorilor culturale naționale.

Se va acorda prioritate salvării monumentelor culturii de valoare națională. Se preconizează inaugurarea la Chișinău a Muzeului Satului, unde vor fi adunate sub protecția satului valoroase mostre de arhitectură populară (biserici din lemn, mori de vânt, gospodării țărănești), avînd în vedere că pe parcursul ultimilor ani majoritatea lor a fost distrusă.

Se vor întreprinde măsuri urgente întru salvarea monumentelor de înaltă valoare istorică, preconizînd valorificarea lor muzeistică - cetatea Tighina, locul aflării taberei regelui suedez Karol al XII-lea (or. Bender).

O direcție esențială în activitatea Ministerului Culturii și Cultelor o constituie realizarea Programelor de Stat "Orașul medieval Orheiul Vechi" și "Centrul monastic Mănăstirea Căpriană".

III. Cultura populară, centre de cultură

Pentru protejarea în continuare a valorilor culturii populare și reabilitarea tradițiilor se consideră rațională determinarea următoarelor direcții de activitate, care vor fi stimulate prin subvenții de către stat:

- elaborarea principiilor optime de funcționare a instituțiilor de cultură și artă în condițiile actuale;
- elaborarea unor programe regionale de dezvoltare a culturii populare;
- legiferarea trecerii instituțiilor de cultură și a formațiilor artistice ale acestora din sistemul sindicatelor la balanța statului;
- elaborarea Regulamentului cu privire la constituirea și valorificarea Fondului de asigurare a culturii populare;
- acordarea înlesnirilor Uniunii meșterilor populari din Republica Moldova pentru deschiderea unor ateliere meșteșugărești în centrele culturii tradiționale din țară;
- elaborarea și editarea corpusului național al creației populare din spațiul Moldovei istorice "Tezaurul etnofolcloric din Moldova" în 30 de volume, lucrare fundamentală de sinteză;
- elaborarea concepției-program de argumentare a rezervațiilor de gospodărie și arhitectură țărănească in vivo în principalele centre etnofolclorice;
- realizarea programului de integrare în spațiul cultural românesc "Sate gemene" ale localităților ce denumiri identice de pe ambele maluri ale Prutului;
- elaborarea concepției dezvoltării culturii etniilor conlocuitoare în colaborare cu societățile culturale;
- elaborarea de comun acord cu Ministerul Tineretului, Sportului și Turismului a concepției "Vetre de cultură populară - trasee turistice";
- construirea Bîncii Naționale de date și valori ale culturii populare (arhive științifice de etnografie și folclor, tradiții cultural-artistice, colecții de artă populară, plastică, foto etc.).

IV. Muzică

Condițiile noi de activitate crează posibilitatea reorientării artei muzicale spre diversitatea de stiluri, genuri și forme de exprimare. Problemele esențiale în cadrul Programului de activitate în acest domeniu sînt:

- repunerea în circuitul artistic și didactic a creației muzicienilor din trecut;
  - crearea unor condiții optime pentru cercetarea și propagarea creației muzicienilor prin studii monografice, eseuri;
  - editarea muzicii moldovenești;
  - pregătirea cadrelor naționale în domeniul muzicii - pedagogi, interpreți, compozitori;
  - renașterea muzicii vechi bisericești, muzicii laice de la curtea domnească, tarafului tradițional, cîntării corale tradiționale moldovenești;
  - crearea unei edituri muzicare specializate;
  - crearea unui studiou național de imprimare a sunetului pe disc.
- Dezideratele de bază în domeniul muzicii reies din necesitatea asigurării unui nivel înalt de manifestări în domeniul artei sunetelor (festivaluri, concursuri, treceri în revistă), promovarea talantelor (compozitori, interpreți, dirijori, profesori, cercetători de artă) prin participarea lor la acțiuni de mare anvergură pe plan național și internațional.

V. Teatru, cinema, video

Decenii la rînd arta teatrală din Republica Moldova a fost supusă unor principii străine firii și gîndirii noastre. Din teatru au fost izgonite limba maternă împreună cu dramaturgia națională, noile concepții regizorale și scenografice. Arta teatrală a fost contaminată

de somnolență și lipsă de profesionalism. Teatrul, cinematografia și cirul, făcând parte din patrimoniul național se cer protejate și revitalizezate de stat. Activitatea lor trebuie pusă în raport cu idealurile noastre de neam și posibilitățile integrării în circuitul internațional de cultură.

În timpul de față în Republica Moldova activează 14 teatre subvenționate de stat și 50 de teatre populare subvenționate parțial din bugetele locale.

Astăzi, în epoca de renaștere spirituală, teatrul, cinematografia, cirul trebuie să-și găsească rolul tradițional de animator al vieții culturale de cultivator al deprinderilor artistice și estetice.

Pentru aceasta se propune:

subvenționarea și protejarea teatrelor profesioniste;

elaborarea unor statute aparte ale teatrelor naționale;

Legalizarea desfășurării odată la trei ani a unui festival internațional de dramaturgie contemporană cu susținerea tinerelor talante;

organizarea anuală a festivalurilor republicane de artă teatrală, a trecerilor în revistă, a seratelor-portrete de creație a artiștilor, semnare, simpozoioane, mese rotunde etc., care ar scoate în vileag noi curente și stiluri artistice;

pentru satisfacerea cerințelor spirituale ale populației romane din regiunile Odesa, Cernăuți și Transcarpatia - crearea unor condiții prielnice de păstrare și dezvoltare a limbii materne, a tradițiilor și obiceiurilor, elaborarea împreună cu organele de resort din Ucraina unui amplu program de schimburi culturale reciproce, pregătirea la instituțiile de învățământ superior a cadrelor de specialiști în domeniul artei teatrale, scenograiei, regiei, cânt și a grupelor de actori;

în baza Tratatului de colaborare culturală cu România - participarea și pe viitor a schimbului de regizori, scenografi, specialiști în domeniul artei teatrale, artei de circ și cinema;

elaborarea unui mecanism care ar stimula sponsorizarea în domeniul artei teatrale și cinematografiei;

crearea unui fond special de finanțare a experimentelor cinematografice, de susținere a autorilor care cercetează., aplică ideile și forme noi, dificile;

utilizarea și lărgirea sistemului comentajilor de stat în domeniul cinematografiei;

organizarea și desfășurarea târgurilor unionale și internaționale de filme;

subvenționarea cirului, din bugetul de stat, pe o perioadă de 5-6-ani, până la formarea unei trupe stabile;

elaborarea unui program cultural de schimb reciproc de reprezentării specialiști, trupe de circ cu România și cu alte țări.

VI. Monimentele, arhitectură, arte plastice și design

În pofida distrugerilor și pierderilor produse în ultimele decenii în Republica Moldova, și-a mai păstrat încă importanța patrimoniului istoric de deosebită valoare. Acesta cuprinde circa 90000 de monumente și ansambluri istorice foarte diverse, printre care: situri arheologice, case, conace, cetăți, mănăstiri și biserici, lucrări de artă monumentală monumente și utilaj tehnic, precum și ansambluri de construcții - piețe străzi și cartiere, sate și centre urbane sau zone etnografice cu arhitectură tradițională.

Pentru a stopa degradarea sau distrugerea în continuare a acestui patrimoniu și pentru a-l putea transmite generațiilor viitoare se preconizează constituirea coordonării tuturor activităților de evidență, protejare, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentelor și situri istorice, care constituie parte componentă a avuției naționale,

contribuirea la integrarea în acest domeniu în comunitatea internațională, asigurarea financiară de rigoare, crearea cadrului juridic adecvat:

elaborarea Regulamentului de aplicare a Legii despre patrimoniul național;

elaborarea ordinii și normativelor de evaluare a bunurilor culturale înscrise în patrimoniul național și de scoatere a bunurilor culturale din țară;

identificarea și estimarea bunurilor culturale aflate în casele de licitații, magazine de consignație, galerii de artă, oficii de anticariat.

Este inerentă crearea unei arhive bine documentate a patrimoniului cultural național și înființarea unui Centru informațional al patrimoniului istoric și cultural național.

VII. Învățământ artistic

Educația estetică și pregătirea artistică a copiilor în sistemul învățământului general se reduce la un număr limitat de ore de desen și muzică pe săptămână, iar în colectivele artistice pentru copii care funcționează în școli, gimnazii și licee numărul lor este și mai redus.

În republică activează 151 școli de muzică, arte și arte plastice, frecventate de 30557 elevi, ceea ce alcătuiește doar 5 la sută din totalul copiilor de vîrsta școlară. Prin urmare, numărul elevilor care au posibilitatea să însușească arta este foarte mic.

Pregătirea specialiștilor în domeniul învățământului artistic și pedagogic se efectuează în licee, colegii, Conservatoe și Institutul de Arte. Aceste instituții de învățământ mediu, superior, care se află într-o perioadă de reorganizare, activează în condiții foarte dificile, nesatisfăcătoare pentru instruirea calitativă a elevilor și studenților. Această etapă se caracterizează prin baza tehnico-materială slabă, numărul insuficient de profesori, nivelul profesionist scăzut al cadrelor didactice, lipsa materialelor didactice și a manualelor necesare în limba română pentru toate disciplinele incluse în ciclul de instruire, condițiile neadecvate de trai ale profesorilor etc.

Activitatea Ministerului Culturii și Cultelor în domeniul Învățământului artistic va fi orientată la determinarea strategiei, realizarea următoarelor direcții principale:

Perfecționarea structurii sistemului de învățământ artistic și aplicarea în practică a tehnologiilor de instruire avansate; reexaminarea necesarului de cadre și a mecanismului de plasare în câmpul muncii a absolvenților;

desăvârșirea sistemului de recalificare și perfecționare a cadrelor; consolidarea bazei didactice a instituțiilor de învățământ; aplicarea taxelor în procesul de instruire;

desfășurarea pe baze reciproc-avantajoase a contractelor de colaborare cu țările străine în domeniul învățământului artistic.

O deosebită atenție se va acorda pregătirii și restării cadrelor didactice, fondării unei edituri pentru literatură în domeniul artelor, ceea ce va soluționa problema insuficienței manualelor și materialelor didactice în limba română.

În domeniul învățământului superior Conseratorul urmează să devină Academie de muzică, avînd un valoros potențial științific și de cercetare. Pe baza facultăților respective ale Institutului de Arte și Universității Pedagogice "Ion Creangă" vor fi înființate Academia de Arte Plastice, Academia de Teatru și Universitatea Muzicală Pedagogică.

VIII. C u l t e

În perioada de pînă în anul 2000 urmează să fie elaborat cadrul legal pentru activitatea cultelor (Regulamentul cimitirelor, regulamentul privind înregistrarea părților componente ale cultelor

religioase, a instituțiilor și întreprinderilor create de ele, Regulamentele privind aplicarea art. 22, 32, și 1 ale Legii despre Culte (Legea Clerului Militar). Se impune colaborarea și încheierea unui șir de Acorduri de colaborare între stat și culte, ceea ce va necesita anumite cheltuieli suplimentare de la buget.

În cadrul procesului de introducere a învățămîntului moral-religios în școlile de stat de toate gradele e necesară editarea și procurarea manualelor de religie în cantitate suficientă, lucru care va putea fi prevăzut și în acordurile de colaborare dintre stat și culte.

Un obiectiv aparte în activitatea Ministerului Culturii și Cultelor îl va constitui reînființarea la Chișinău a Muzeului de Istorie și Arheologie Bisericească, precum și înființarea unei Biblioteci Teologice cu fond de carte și publicații religioase. Se va acorda o atenție deosebită activității de susținere a conaționalilor noștri din cuprinsul fostei U.R.S.S. pentru înființarea de parohii în localitățile de reședință, ale acestora (Moscova, Vilnius, Riga, Minsk, Odesa, Kiev, regiunea Omsk, Tomsk, Tiumeni, ținutul Krasnodar etc.).

IX. Relații culturale internaționale

Politica culturală în domeniul relațiilor externe unmează a fi un factor important de deschidere a Moldovei pe arena internațională și ca un mobil de activitate a prezenței noastre în celelate domenii.

Problema esențială în cadrul programului de activitate pentru anii 1993-2000 este lărgirea și aprofundarea relațiilor cu România în scopul unei colaborări fructuoase în spațiul nostru spiritual comun.

În direcția relațiilor multilaterale se va asigura aderarea și participarea Moldovei la organisme internaționale promovate de UNESCO în cadrul Consiliului European:

Convenția Culturală Europeană;

Convenția Europeană pentru Protecția Patrimoniului Arheologic;

Convenția pentru Salvarea Patrimoniului Arhitectural al Europei;

Fondul Cultural al Consiliului Europei;

Acordul European despre asigurarea burselor pentru studenții ce-și fac studiile în străinătate;

Comitetele internaționale ale oamenilor de creație - circa 30 (ICO, ICOMOS, UIA, etc.);

Centrul de cercetări și informație culturală;

proiectele Consiliului Europei "Politivile dezvoltării culturale",

"Cultură în regiuni", "Evaluarea politicilor culturale naționale",

"Acțiuni pentru promovarea creației și difuzarea culturii", "Promovarea creației în condițiile dezvoltării industriilor culturale";

programele Consiliului Europei "Acțiuni pentru promovarea creației și difuzarea culturii", "Asistența tehnică pentru conservarea patrimoniului arhitectural";

programele "Activitățile audiovizuale" în cadrul Convenției Culturale Europene" și "Formarea administratorilor culturali și agenților de activitate culturală teritorială".

Se prevede participarea la realizarea programelor culturale "Dunărea - spațiu european" promovat în Țările Dunărene, la care a aderat Moldova și programelor culturale prevăzute de Convenția privind colaborarea culturală, informațională și științifică a statelor bazinului Mării Negre.

În direcția relațiilor bilaterale se vor efectua următoarele: perfectarea pachetelor de documente, inițierea și discuția prealabilă, elaborarea variantelor finale la nivel de experți și înaintarea spre semnare a acordurilor de colaborare culturală a Republicii Moldova cu statele lumii;

inițiative privind crearea și încurajarea societăților de prietenie ale Moldovei cu țările lumii;

organizarea la Chișinău a unei întâlniri (congres) a organizațiilor din Moldova stabiliți cu traiul în străinătate.

X. Asigurarea financiară și dezvoltarea bazei tehnico-materiale

Majorarea prețurilor și tarifelor la serviciile comunale, energetică și termică, precum și multiplele majorări ale salariilor lucrătorilor din sistem au cauzat un șir de dificultăți în finanțarea instituțiilor de cultură, artă și învățământ artistic. Așadar, în prima jumătate a anului 1992 instituțiile din domeniu au beneficiat doar de 46 % din alocațiile predestinate. În rezultat au fost suspendate cheltuielile pentru reparația localurilor unde sînt amplasate instituțiile de cultură și artă, consolidarea bazei lor tehnico-materială, precum și pentru restaurarea patrimoniului istorico-cultural.

Pentru dezvoltarea și întreținerea instituțiilor de cultură se prevedeau aproximativ 1,5% din cheltuielile bugetului de stat, cifra care nici pe departe nu acoperă necesitățile lor vitale.

În condițiile de tranziție la economia de piață apare necesitatea stringentă de aplicare, pentru finanțarea culturii, a unor normative economice stabilite care ar prezenta o garanție de protejarea acestora de către stat.

La elaborarea acestor normative va trebui să-și dea concursul specialiștii Ministerului Culturii și Cultelor, Ministerului Finanțelor, Ministerului Econ precum și colaboratorii instituțiilor științifice de specialitate.

Un aspect important de susținere a activității culturale ar fi stabilirea cuantumului de defalcări obligatorii din venitul național: nu mai mic de 6% (din diferite state asecta variază între 10-15% și mai mult).

Statutul în persoana Ministerului Culturii și Cultelor trebuie să devină sponsor, mecenat al culturii, antrenînd în finanțarea acestei sfere alți parteneri în persoana organizațiilor obștești, întreprinderilor industriale și agrare, firme, persoane particulare.

Acest lucru ar putea fi realizat numai cu ajutorul unor înlesniri fiscale considerabile pentru persoanele fizice și juridice care investesc mijloace în sfera culturii.

Sporirea veniturilor proprii ale instituțiilor de artă și cultură ar putea soluționa problemele de finanțare. În acest context se menționează majorarea prețurilor la biletele pentru spectacole și concerte în medie de 5 ori, prestarea de servicii suplimentare, darea în arendă a spațiilor disponibile etc.

Programul propus rezintă un larg spectru de acțiuni care cer în primul rînd o susținere financiară din bugetul de stat și sînt estimate la 24 mlrd ruble pentru perioada 1993-2000 și circa 3 mlrd. ruble anual, precum și valută liber convertibilă în sumă de 5,6 milioane dolari SUA pentru toată perioada și 0,7 milioane dolari SUA anual.

În ultimii ani s-a înregistrat o consolidare a bazei tehnico-materiale a instituțiilor de cultură. La dispoziția oamenilor de artă sînt puse clădiri unice (fosta sală "Prietenia", sediul comitetului orășenesc de partid, casa învățămîntului public, sediul societății "Știința" etc.), în care funcționează teatre, instituții de învățămînt.

Toate teatrele profesioniste dispin de sediu. Rețeaua obiectelor de cultură este reprezentată prin 1603 cluburi și case de cultură cu un număr total de 392 mii locuri.

În același timp, în 15 orașe și raioane gradul de asigurare a proprietății cu locuri în cluburi este mai jos decît în medie pe republică.

Instituțiile de învățămînt și orchestrele de profesioniști sînt aprovizionate cu instrmente muzicale doar cu 30 la sută. Instituțiile de cultură nu au posibilitate să organizeze turnee în țară și peste hotare, fiindcă nu dispin de transport. Majorarea prețurilor și tarifelor la serviciile comunale, energia electrică și termică plus dificultățile de ordin financiar, lucrări de reparație (în special în cazul reparațiilor

capitale) adesea fac imposibilă întreținerea și exploatarea corespunzătoare a clădirilor de care dispunem.

Asigurarea tehnico-materială a activității instituțiilor culturale se confruntă cu o mulțime de factori negativi, care formează un cerc vicios.

Cu toate acestea, Ministerul intenționează să asigure pe cât e posibil dezvoltarea de mai departe și perfecționarea bazei tehnico-materiale.

Pentru perioada 1993-2000 e programată construcția și darea în exploatare a 3 palate de cultură cu un număr total de 1900 locuri în raioanele Nisporeni, Șoldănești și Basarabeasca; vor fi date în exploatare 3 cinematografe cu 2000 locuri în Chișinău, Ciadîr-Linga și Taraclia, un studiu pentru imprimarea casetelor și discurilor, o școală de muzică și de arte pentru 312 elevi în Leova: vor fi recondiționate localurile teatrului Național "M.Eminescu", Bibliotecii Naționale, Filarmonicii, Institutului de Arte, Conservatorului, Muzeului de Arte Plastice și Circului Național.

Acordul cu România a deschis calea spre o colaborare fructuoasă pentru proiectarea și construcția centrului teatral "Lucefărul" și pentru intensificarea livrărilor reciproce a resurselor materiale necesare, utilajului și instituțiilor teatrale, mobilierului specific pentru muzeele și bibliotecile republicane.

Unul din punctele principale constă în aprovizionarea colectivelor artistice de profesioniști cu 10 autocare confortabile pentru realizarea turneelor peste hotare ce ar contribui în mod substanțial la formarea fondului valutar al republicii.

Vor fi aplicate măsuri de rigoare: regimul rigid de economisire a mijloacelor financiare, resurselor energetice și materiale; inventarierea instrumentelor muzicale de import, a unităților de transport și majorarea termenului de exploatare, folosirea eficientă a utilajului, echipamentului special, renovarea lui, crearea atelierelor de reparație a utilajului și instrumentelor muzicale.

Una din problemele de sponsorizare constă în stabilirea relațiilor trainice cu statele cointeresate, care pot să ne acorde ajutor, în special pentru a beneficia de asistență tehnică și investițiile străine. Dezvoltarea bazei tehnico-materiale necesită susținerea Guvernului prin acordarea facilităților respective (fiscale, vamale), creditelor preferențiale, subvențiilor din buget și fonduri extrabugetare, programelor de stat cu destinație specială. Numai pentru procurarea instrumentelor muzicale, utilajul specializat de import sînt necesare subvenții din fondul valutar republican în sumă de 700 mii dolari americani anual.

Prezentul proiect de program a fost elaborat pe baza materialelor înaintate de către instituțiile subordonate și a fost coordonat cu uniunile de creație și consiliul republican al sindicatului de ramură.

Anexa nr. 2
la hotărîrea Guvernului
Republicii Moldova din
3 iunie 1993 nr. 343

C U A N T U M U L
plății pentru închirierea atelierelor de
creație în raport cu salariul minim

: Categoriile atelierelor (%)
:-----

: I : II : III : IV

Plata pentru închirierea unui
m. pătrați de spațiu pe an,
raportată la salariul minim 0,7 0,5 0,4 0,2

Note:

1. Atelierele din categoria I sînt construite de Uniunea Artiștilor plastici din Moldova pe str. Dimo 5/4, după un proiect special, și unele ateliere ale Fondului Plastic.
2. Atelierele din categoria II sînt amplasate în mansarde, adaptate la necesitățile de lucru ale artistului plastic (atelierele din str. Bubnovski, construite de Fondul Plastic).
3. Din categoria III fac parte atelierele, amplasate în demisoluri și etaje tehnice, adaptate pentru necesități de creație.
4. Li se atribuie categoria IV atelierelor, amplasate în subsoluri și case avariate fără bloc sanitar, încălzire centrală și conductă de apă.